

דברי שי"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

בעלי אסופות - עצירת גשמים

אם לאומרה בתפילת לחש

והורה רבינו זצ"ל למעשה, שמי שרוצה יכול לומר עננו בתפילת לחש (הנהגות והליכות פ"ד סכ"ד) ושמעתי שבשנת תש"ס ביום ד' טבת דברו עם רבינו זצ"ל על אמירת עננו ואמר אני אומר כבר חודש, אבל רק באלקי נצור, וא"ל בן רבינו הגרי"ש שליט"א דבתחילה לא היה אומר רבינו כלל תפילת עננו של גשמים ובסוף ימיו כשהיה בצורת היה אומרה באלקי נצור, ורבינו זצ"ל סבר שרק בחזרת הש"ץ אין לומר דאינו צרת רבים אבל יחיד יכול לומר בשומע תפילה ככל שאילת צרכיו, (כבני ננוה בתענית י"ד ב' ואו"ח קי"ז ס"ב), ומ"מ אמר רבינו זצ"ל דעדיף לומר באלקי נצור, (עי' דקדוקי מצות שם ושמענו כן ראינו ח"א פ"ו ס' ג).

וכן מובא בשם רבינו זצ"ל בסידור שיח תפילה (עמוד פ"ז), בזמן עצירת גשמים ר"ל אין אומרים תפילת ועננו בורא עולם בשומע תפילה והיחיד יכול לאומרה באלוקי נצור, וכן נהג למעשה להזכיר שמות חולים ושאר בקשות רק באלקי נצור, (ועי' דעת נוטה ח"א ס"י קצ"ט) ונשאל רבינו זצ"ל, למה ש"צ אומר עננו של גשמים בשומע תפילה, ולא בברך עלינו, והשיב רבינו זצ"ל, כי תפלות שאינם חיובים ולא הוזכרו בגמ' מקומן בשומע תפילה, (דעת נוטה ח"א ס"י רפ"ב).

מעשה רב שהיה עמו אצל מרן החזו"א

כתב רבנו זצ"ל, שנה אחת היה עצירת גשמים והבד"ץ בירושלים פרסמו לומר התפלה בשומע תפילה אני התפללתי אצל מרן לפני התיבה במנחה ושאלתי אם לומר ואמר לי למה אמרתי שכך פרסמו הבד"ץ מפני שנתאחרו הגשמים והשיב אין צריך יהיה גשם ובאמצע חזרת הש"ץ נהיה גשם שוטף אמרתי לו אחר התפלה שזה מופת וצחק, (מכת"י רבינו בס' מעשה איש ח"א עמוד ר"ו, ובס' ארחות רבנו ח"א עמוד מ"ח מובא שהיה אז רבנו כבן י"ג או י"ד), ופ"א אמר רבינו זצ"ל, כמדומה שהגיב לי מרן החזו"א, אין זה מופת 'טרם יקראו ואני אענה'. (עי' כל משאלות עמוד שפ"א דרך שיחה ח"ב עמוד תנ"ב מנחת תודה עמוד ל).
ושמעתי מרבנו מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל שסיפר עובדא זו, ואמר שרבינו זצ"ל בענותנותו לא העלה כלל בדעתו שתפילתו היא זו שגרמה כל זה, רק תלה הכל במרן החזו"א, [וגם על מה שהביא רבינו ממרן החזו"א זצ"ל שאין פצצות בבני ברק אמר שזכות רבינו זצ"ל שאומר כן זה לבד מועיל], והראה דברי רש"י בכתובות (ה' א' ד"ה ה"ק) השמים מספרים כבוד קל ומעשה ידיו מגיד הרקיע, האי ומעשה ידיו במעשה הצדיקים כתיב שקרוין מעשה שלהם מעשה ידיו של הקדוש ברוך הוא וה"ק ומעשה ידיו דהוא מעשה הצדיקים מגיד הרקיע שהרקיע מעיד עליהם לבריות שהם צדיקים שמתפללין על הגשמים ומטר יורד. (עי' בס' אעלה בתמר עמוד נ"ט).

תעניות על הגשמים בזה"ז

כתב רבינו זצ"ל בשונה הלכות (סי' תקע"ה) סדר תעניות שמתעניין בא"י על הגשמים כך הוא, הגיע י"ז במרחשון ולא ירדו גשמים התחילו הת"ח להתענות ג' תעניות, הגיע ר"ח כסלו ולא ירדו גשמים ב"ד גוזרין ג' תעניות על הצבור ב' וה' וב', וכל העם נכנסין לבתי כנסיות ומתפללין וזועקים בתחנונים כדרך שעושים בכל התעניות וקורין ויחל בשחרית ומנחה כשאר תענית (שם ס"א ב'). וכ' האחרונים דבזמן הזה לא נהגו לעשות סדר תעניות בה"ב אלו, משום שאין לנו ב"ד סמוכים רק מרצים להקב"ה בתפילות ובתחנונים וגוזרים תענית יום אחד או שנים (כ"כ בשע"ת שם ס"א ובשר"ת נוב"י סי' ל"א וע"ע כה"ח סק"א).

ואמר רבינו זצ"ל שמרן החזון איש זצ"ל אמר שבזמננו כיון שמצוי להביא מחוץ לארץ לכן לא נוהגים לעשות תענית גשמים, (שונה הלכות עם תורת המועדים שם ס"א ועי' גם בשו"ת ישא יוסף ח"ב סי' ק"מ עמוד קפ"ב שהביא שאמר לו רבנו זצ"ל בשם מרן החזו"א זצוק"ל שלכן אין נוהגים תענית גשמים בזה"ז הואיל וניתן להביא מים מחוץ לארץ ומסתבר שלדעתו טעם זה מועיל גם לתענית גשמים בגין עצירת גשמים ולא דוקא לבורות עכ"ל, ועי' בס' שער העין פרק כ"ב הערה י"ג שכתב שרבנו זצ"ל כתב לו דבספר שימוש חכמים הובא בשם החזו"א שבימינו ליכא דין תעניות גשמים כיוו שאפשר להביא מים מחו"ל).

אמירת עננו על הגשמים בזה"ז

אמר לי רבינו זצ"ל בשם מרן החזו"א זצ"ל, שהאידיא גם אין אומרים עננו של עצירת גשמים המוזכר בטור (סי' תקע"ט) בחזרת הש"ץ, כיון דאינו צרת חיי נפש כי מביאים מים מטורקיה [וכן עושים התפלת מים], והוא רק ענין הפסד ממון, ופ"א הוסיף רבינו זצ"ל, המציאות היום אינה כמו פעם, החזו"א אמר שאין עושין היום תענית על גשמים דבימי חז"ל כשלא היה גשמים היו מתים ברעב אז היו מתענים, אבל עכשיו שנוסעים ממקום למקום בקלות וכל העולם הוא כעיר אחת ויכולים להביא מים ומזון, אי"ז סכנה להדיא, אפשר למצוא עצה, ואמנם להתפלל צריכים, אבל תענית לא עושים. (שמענו כן ראינו פ"ז סי' ט').

בטעמו של מרן החזון איש

והביאו לפני רבינו זצ"ל, מה שהדפיס ת"ח אחד בשם מרן החזו"א זצ"ל, שאמר שלא לומר בזה"ז עננו של עצירת גשמים, כיון שהרי היום רח"ל יש אנשים חילונים, וכשצומח פירות נכשלים ואוכלים טבל וכו', ולכן לא לומר עננו אף בלחש (וכ"כ בדקדוקי מצות סמ"ז בשם מרן החזו"א לא לומר אף בלחש), ושאלו מרבנו זצ"ל, האם נכון דבר זה, דלכא' הרי קיי"ל בכגון דא כי ישירים דרכי השם צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם [וגם לא נבקש ותן טו"מ מטעם זה], והשיב רבנו בזה"ל, לא החזו"א אמר זה רק הגר"ז מבריסק זצ"ל, ולא על עצירת גשמים, רק שבני חו"ל לא יבואו פה לא"י, שעדיף שישארו בחו"ל ולא יבאו לחשש איסור טבל, ותבואו ותטמאו את ארצ'י. (ס' נטע רענן תורת חיים עמוד תנ"ג אות א וכן בס' אריה שאג עניני תפילה סי' כ' כתב רבינו שהחזו"א ל"א מטעם זה. רק אמר שאין מתעניין בזמננו שאפשר להביא מחו"ל).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורת מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצ"ל!

מזרז שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - השבועות הבאים בעזה"י:

הנושך משפחת קרליץ

פרשת ויצא - הגאון רבי שמריהו זוסף קרליץ אביו של מרן החזון איש | פרשת וישלח - הגאון רבי יצחק זונדל הי"ד ורבי משה הי"ד בני רבי שמריהו זוסף קרליץ רב דקוסובה
פרשת וישב - הגאון רבי ישראל זלושנסקי זצ"ל שזכה ללמוד בצוהא עם מרן הסטייפלר (י' טבת תשנ"ט) | פרשת מקץ - הגאון רבי ליפא דב וינמרוב זצ"ל ידיד נפשו של רבינו

הגאון רבי נתחם מאיר קרליץ זצ"ל

היה מוצלח בעבודתו בלשון המעטה, וכאשר סיים 'לנקות', היו החלונות נראים מלוכלכים יותר מאשר לפני כן, והיו שביקשו להעביר אותו מתפקידו, אך רבי נתחם מאיר ריחם עליו, והורה להשאיר אותו בטענה שאדרבה אחד כזה שאינו מוצלח, מי יסכים לקחת אותו לעבודה ואכן הוא נשאר בתפקידו (כל משאלותיך עמוד תרס"ט)

חרג ממנהגו

לאחר פטירת רבי נתחם מאיר, הגיע מרן הסטייפלר לנחם את בניו זצ"ל. וסיפר רבינו שלמרות שאף פעם אביו הסטייפלר לא היה מנחם נשים, כאן חרג ממנהגו ונכנס לנחם את גיסתו אחות אשתו, הרבנית בתיה ע"ה אשת רבי נתחם מאיר (דרך שיחה, פרשת שופטים).

מרן הסטייפלר ומאחוריו רבינו יוצאים מניחום אבלי אצל רבי ניסים קרליץ בעת שישב על אמו אשת רבי נתחם מאיר זצ"ל

השיעור בחיי אדם

רבי נתחם מאיר היה מוסר שיעור קצר וקבוע בספר 'חיי אדם' בביתו של החזון איש אחרי התפילה בשבת קודש. השיעור גם המשיך אחרי פטירת החזון איש. ואחרי פטירתו של רבי נתחם מאיר המשיך רבינו לומר את השיעור בבית הכנסת 'לדרמן' אחרי התפילה.

סדר הלימוד היה כעשר דקות, בכל שבת לומדים הלכות שבת, וסמוך לאחד משלוש הרגלים עוברים ללמוד הלכות חג בחג, ולומדים את ההלכות של החג הקרוב.

לקראת שנת השבע היה רבינו מתחיל ללמוד את הלכות שמיטה מתוך ספר 'שערי צדק' על מצוות התלויות בארץ שחיברו רבינו בעל החיי אדם זי"ע.

בנו הגאון רבי יהושע נתחם קרליץ

לפני החג במיוחד עבור 'היתומים של קרליץ' כפי שהיה מכנה אותם, ומחלק באהבה לכל אחד.

"כבר לפני שלושים שנה..."

סיפר בנו רבי אברהם ישעיהו שליט"א: כאשר הסתלקה אמנו - רעייתו של רבי יהושע נתחם ע"ה, בחודש חשון תשס"א, הגיע רבינו לנחם את בניה שליט"א ואמר להם 'הלא הנני זוכר שכבר לפני שלושים שנה היא כמעט הסתלקה מהעולם'.

כי אכן בהיותה צעירה מאוד נחלתה בחולי שהלך והתגבר, והרופאים כאן בארץ ישראל לא יכלו למצוא לה מרפא, והיא נאלצה ליסוע לחו"ל לרופא מומחה שינסה לעזור.

ומכיון שעול הבית נותר על בעלה ר' יהושע, שנותר לבדו לגדל את ארבעת הילדים, נחלצו בני המשפחה המורחבת לעזרה. ורבינו ורעייתו הרבנית בת שבע ע"ה התנדבו לגדל לכל אותה התקופה את הבן ר' שמעון שליט"א, שהיה אז ילד צעיר כבן שש, ואילו מרן הסטייפלר ורעייתו הצדקנית ע"ה לקחו אל ביתם את הבן הקטן רבי אברהם ישעיהו שהיה אז תינוק כבן שנה, ובשעות היום היתה הרבנית בת שבע ע"ה נוטלת גם אותו אל ביתה ודואגת להאכיל אותו ושאר הצרכים.

וגם כאשר עברו עשרות שנים זכר רבינו את אותה תקופה.

רבי אי"ש ב"ר יהושע נתחם לצד רבינו בשמחה משפחתית

העיקר שמצטרף למנין

סיפר שכאשר הציעו לדודתו מרת בתיה קרליץ את הבחור נתחם מאיר ציבולניק (שלימים החליף את שם משפחתו לקרליץ) הבחור היה נמוך ממנה והסתפקה אם לגשת לשידוך, והחזון איש עודד אותה ואמר שאין בכך כל בעיה, והוסיף לה בדרך צחות, הרי הוא ראוי להצטרף למנין ומה בכך שאינו גבוה כל כך...

שליח ציבור

כאשר שוחחו על מנין התפילה בראש השנה ויום כיפורים שנערך בביתו של מרן החזון איש, סיפר רבינו מזכרונותיו שרבי נתחם מאיר זצ"ל היה אחד מאלו ששימשו שם כשליח ציבור.

הגאון רבי נתחם מאיר קרליץ זצ"ל

לא תרדה בו

רבי נתחם מאיר זצ"ל עמד בראשות כולל 'חזון איש' כחמש עשרה שנה עד לפטירתו, ורבינו זכר אותו היטב מהשנים ההם בהיותו אברך. ולעיתים היה מספר מהנהגותיו בין כותלי ה'כולל'.

פעם סיפר שזוכר שפעם רבי נתחם מאיר קרליץ זצ"ל תלה מודעה בכולל, כי מי שאינו מחזיר ספר למקומו עובר בלאו של 'לא תרדה בו בפרך' של מסדר הספרים, וזאת על פי מה שכתב רבינו יונה זצ"ל בספר 'שערי תשובה' (שער שלישי סימן ס') שכאשר מבקש מאדם לעשות דבר ועושה שלא לרצונו הרי זה עובר בלאו, וגם כאן כיון שפלוני היה חפץ שיחזירו לארון, רק עושה כי אינו רוצה להשאיר הספר זהו 'בפרך' (דרך שיחה, פרשת בהר).

המנקה שלכך

ובפעם אחרת הוסיף לספר, שבמשך תקופה מסוימת העסיקה הנהלת הכולל פועל יהודי שתפקידו היה לנקות את חלונות כתלי בית המדרש, אך הוא לא

רבי יהושע נתחם זצ"ל נולד ב- י"ח כסלו תרפ"ח, כחודש טרם לידתו של רבינו, כבן שני לאביו הגאון רבי נתחם מאיר קרליץ זצ"ל. בצעירותו למד בצוואת חדא עם רבינו בישיבת 'תפארת ציון' בבני ברק, ולאחר מכן למד תקופה קצרה בישיבת לומז'א ואחרי כן עבר ללמוד בישיבת פונביז'. היה לן בעומקה של הלכה ויגע בתורה באופן מיוחד, והיה נפלא בעניינים של בין אדם לחבירו. נלב"ע בקיצור ימים ושנים בט"ו מר חשון תשל"ז.

שלח את הספרים

לאחר נישואיו למד רבי יהושע בכולל פונביז' ורבינו למד בכולל 'חזון איש' אבל הקשר בין שני בני הדודים המשיך. כאשר הדפיס רבינו חיבורו 'נחל איתן' על עגלה ערופה, וכן את ספריו 'שיח השדה' היה רבי יהושע ממעגל הידידים הקרובים שקיבלו את הספר מתנת המחבר.

"היתומים של קרליץ"

בעודו צעיר לימים ובשיא פריחתו, נקטף רבי יהושע נתחם והסתלק בגזירת שמים, והוא בגיל ארבעים ותשע בלבד. היה זה אחרי חג הסוכות של שנת תשל"ז כשעלה לסדר את קרשי הסוכה ולהחזיר למקומם, נפל מגובה הסוכה לחצר, התמוטט ונפל למשכב, וכעבור כשבועיים ביום הייאוציט של דודו מרן החזון איש זצ"ל, נלב"ע כשהוא משאיר אחריו את אלמנתו וילדיו הצעירים.

מאז, חש דודו - אבי רבינו, מרן הסטייפלר זצ"ל אחריות מיוחדת לסייע להם, ובכל פעם כשהיו מגיעים בני המשפחה לביקור חג היה מפנה מזמנו ומקבל אותם בכבוד מיוחד.

מידי שנה כשהיו מגיעים בימי חול המועד פסח לביקור חג, היה הסטייפלר מקבל את היתומים בשמחה ובסבלנות. ולמרות שלא היה דרכו בכך - הסכים שגם האלמנה תיכנס לחדר. לאחר מכן היה מוציא חופץ אגוזים אותם קנו